

NORRÆNAR SÖGUR

*Norrænt Al Capone-verkefni
á að stansa skattaflóttu*

**NÝTT NORRÆNT
LOSTÆTI**

*Menningarstyrkir hleypa
sýndarlífi í H.C. Andersen*

**FRELSI TIL AÐ
HUGSA SJÁLF**

*Ole Norrback greiðir
fyr Norðurlandabúa*

**MEISTARANÁM VÍTT OG
BREITT Á NÖRÐURLÖNDUM**

*Ljón á vegi ástar án
landamæra*

Á ljósmyndum

Bls. 2: Halldór Ásgrímsson, framkvæmdastjóri Norrænu ráðherranefndarinnar
Bls. 3: Jan-Erik Enestam, framkvæmdastjóri Norðurlandaráðs
Bls. 5: Kristin Halvorsen og Allan Bell
Bls. 6: Mön
Bls. 11: Tina Nordström
Bls. 17: Anatoli Mikhailov prófessor
Bls. 19: Anastasija Matjenko
Bls. 22: Ole Norrback

Ljósmyndarar

Bls. 1: Karin Beate Nøsterud
Bls. 6: Mette Björne
Bls. 17: Eduardas Strunkis
Bls. 22: www.formin.fi
Bls. 30: Fredrik Hofgaard
Bls. 34-35: Karin Beate Nøsterud
Bls. 13, 14, 16: Guppyworks.com
Bls. 2, 9, 11, 12, 17, 21, 24, 25, 27, 28: [Johannes Jansson/norden.org](http://Johannes.Jansson/norden.org)
Bls. 3, 5, 29, 32: [Magnus Fröderberg/norden.org](http://Magnus.Fröderberg/norden.org)

Ritstjórn

Karin Arvidsson, Jesper F. Schou-Knudsen, Silje Bergum Kinsten, Mats Holmström, Patrik Edman, Jacob Riis, Torkil Sørensen og Brita Zackari.

Þýðing: Erla Sigurðardóttir

Norrænt samstarf

Norrænt samstarf er eitt umsvífamesta svæðasamstarf í heimi. Að því standa Danir, Finnar, Íslendingar, Norðmenn og Svíar auk sjálfstjórnarsvæðanna Álandseyja, Færeyja og Grænlands.

Norræna samstarfið er bæði pólitískt, efnahagslegt og menningarlegt og gegnir mikilvægu hlutverki í Evrópusamstarfi og víðar á alþjóðlegum vettvangi. Norrænu samstarfi er ætlað að efla stöðu Norðurlandanna í öflugri Evrópu.

Norrænt samstarf á að standa vörð um norræna og svæðisbundna hagsmuni og gildismat í hnattvæddum heimi. Sameiginleg gildi þjóðanna eiga þátt í efla stöðu Norðurlandanna og skipa þeim í fremstu röð sem nýskapandi og samkeppnishæf heimshluti.

Sjö norrænar sögur

ANP 2008:718

© Norræna ráðherranefndin, Kaupmannahöfn 2008

ISBN 978-92-893-1668-2

Prentun: Saloprint A/S

Umbrot: Kollor Designbyrå

Upplag: 500

Prentað á pappír sem uppfyllir strangar umhverfiskröfur og má merkja með svaninum, norræna umhverfismerkinu.

Ritið má panta á www.norden.org/order

Fleiri rit eru á www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

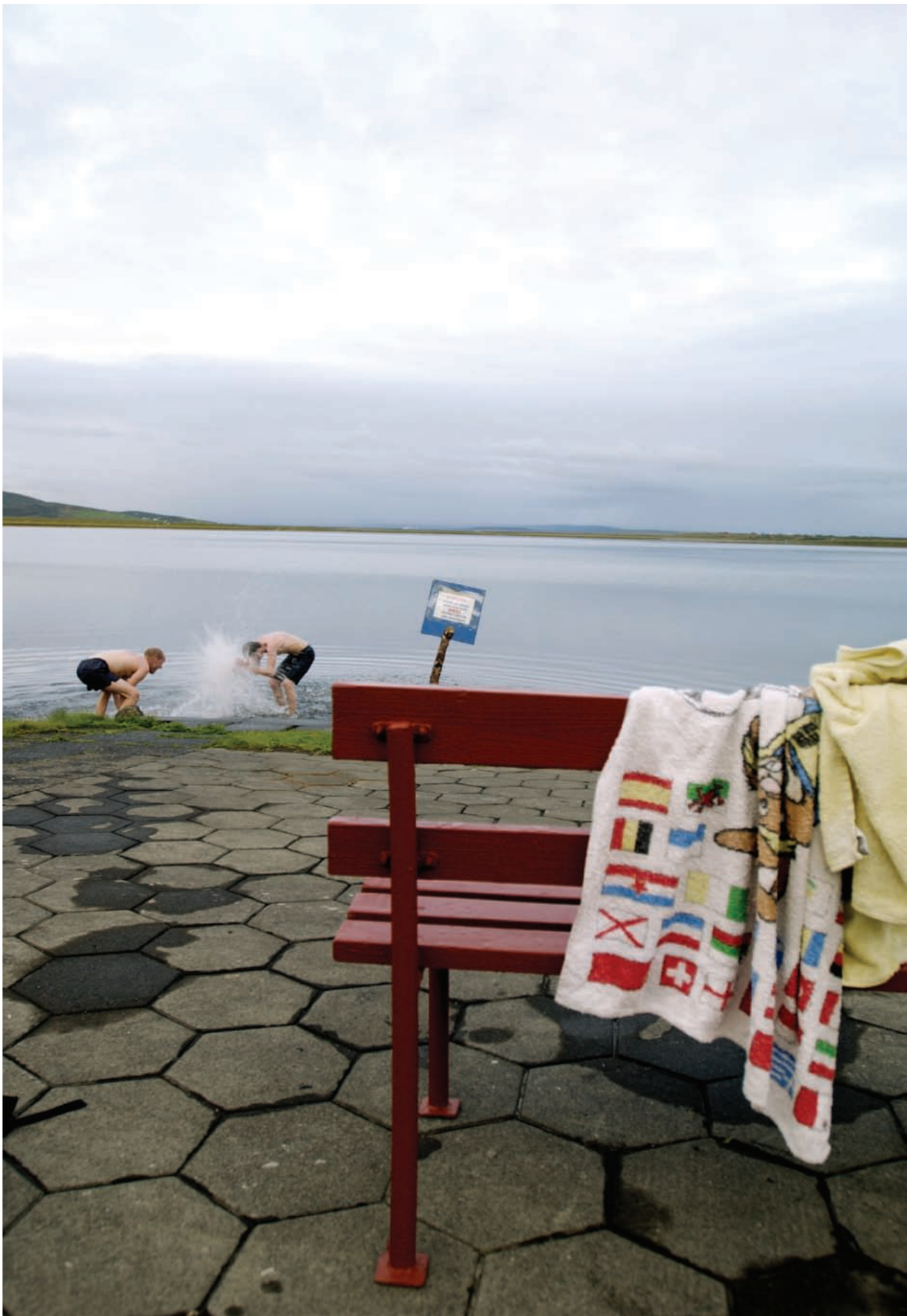
Norræna ráðherranefndin

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Sími (+45) 33 96 02 00
Bréfasími (+45) 33 96 02 02

Norðurlandaráð

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Sími (+45) 33 96 04 00
Bréfasími (+45) 33 11 18 70

www.norden.org

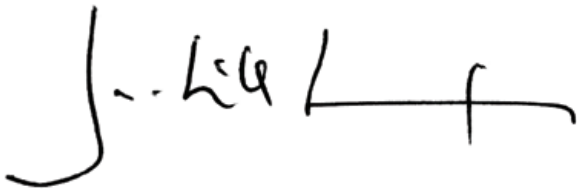

*Á sumarfundi sínum í
Finnlandi í júní 2007
komu forsætisráðherrar
Norðurlandanna sér
saman um að grípa
til samnorræнна
langtímaaðgerða til
þess að bregðast við
hnattvæðingunni.*

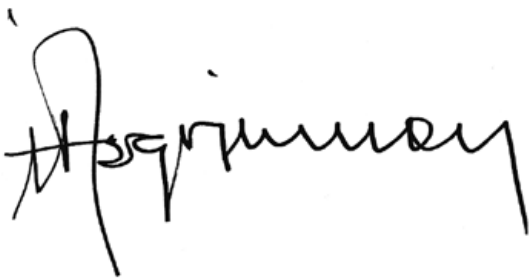

Markmiðið er að Norðurlöndin verði samkeppishæf. Aukin áhersla er lögð á norrænt samstarf á sviði loftslagsmála, rannsókna, nýsköpunar og orkumála. Þá verður hafist handa við að markaðssetja Norðurlöndin og stórefla aðgerðir til þess að afnema landamærahindranir.

Jan-Erik Enestam
Framkvæmdastjóri Norðurlandaráðs

Halldór Ásgrímsson
Framkvæmdastjóri Norrænu ráðherranefndarinnar

Í apríl á þessu ári fundar norræni hnattvæðingarvettvangurinn í fyrsta sinn í sænska bænum Riksgränsen undir yfirskriftinni *Samkeppnishæf Norðurlönd í hnattvæddum heimi*.

Aðgerðir þessar munu njóta mikils forgangs í norrænu samstarfi á komandi árum. Því má segja að norrænu ríkin hafi tekið stórt skref út í heim sem er hröðum breytingum undirorpinn. Þjóðfélögin í grannríkjum Norðurlandanna þróast hratt þar sem unnið er mikið endurbótastarf, Evrópusambandið vex og stórþjóðirnar Kínverjar og Indverjar eru mættar til leiks á alþjóðavettvangi sem mikilvægir samskiptaaðilar okkar. Allt þetta gefur Norðurlandþjóðunum enn frekar færi á að nýta sameiginlegan styrk sinn bæði á vettvangi Evrópusamstarfs, Sameinuðu þjóðanna og hjá öðrum alþjóðlegum stofnunum. Því er mikilvægt að við störfum markvisst og leggjum áfram áherslu á þau svið þar sem samstarf okkar nýtist best. Og sú er reyndar raunin í samstarfi norrænna þingmanna og ríkisstjórna.

En hvaða áhrif skyldi þetta hafa á almenning og atvinnulíf á Norðurlöndum? Hvernig gagnast norrænt samstarf þeim fjölskyldum sem flytja búferlum á milli Norðurlandanna og vilja varðveita rétt sinn á fæðingarorlofsgreiðslum? Hvernig kemur það námsfólki í Hvíta-Rússlandi til góða, sem verður fyrir því að háskólanum þeirra er lokað svo unga fólkið neyðist til að halda áfram námi sínu í útlegð frá heimalandinu? Og hvaða afleiðingar hefur það fyrir skattarefi sem fela fjársjóði sína í skattaparadísum eins og Mön í Írlandshafi? Þetta eru aðeins nokkur dæmi um allar þær hugmyndir, verkefni, sögur, pappíra, fundi, aðgerðir og næturvinnutíma í norrænu samstarfi á liðnu ári sem við viljum greina frá.

Þetta er sagan sem fær norræna skattheimtumenn til þess að hoppa hæð sína af gleði. Saga um samstarfsvilja og einhug á tímum þegar landamæri mást burt og þar sem upplýsingar eru upphaf alls. Málið snýst um peninga – háar fjárhæðir ef marka má útreikninga sérfræðinganna.

**NORRÆNT
AL CAPONE-VERKEFNI
Á AÐ STANSA
SKATTAFLÓTTA**

Í árslok 2007 undirrituðu fjármálaráðherrar Norðurlandanna og fjármálaráðherra Manar tvíhliða samninga um upplýsingaskipti á sviði skattmála. Óslóarsamningarnir eru fyrsta skrefið í rétta átt til þess að stöðva alþjóðleg skattsvik og þess er vænst að fleiri svipaðir samningar verði gerðir á næstu árum. Rétt eins og Eliot Ness endurrisinn þeysist Torsten Fensby um heiminn með skrifstofuna í vasanum og bækistöðvarnar í París...

Sagan hefst í flugvél á leið frá París til Manar í Írlands-hafi. Þetta er fyrsti áfanginn á löngu ferðalagi, næst er ferðinni heitið til Jerseyjar og þaðan til Arúbu og Hollensku Antillanna áður en snúið er heim á leið til skattayfirvalda á Norðurlöndunum.

– Starfsfélagar mínir spurðu hvort ég væri ekki í lagi. Hvernig mér dytti í hug að segja skilið við bækistöðvar OECD (Efnahags- og framfarastofnunarinnar) í París og fara að vinna fyrir Norðurlöndin. Ég fann að vísu fyrir einhverju öðryggi, einhverjum óróa sem ég er farinn að venjast. OECD hafði gert lista yfir svokölluð skaðleg skattasvæði og yfirvöld, og fengið vilyrði frá 33 ríkjum um að þau myndu draga úr bankaleynd. Smám saman raðaðist þúsluspilið saman og hægt var að taka næsta skref. Þá var OECD-verkefnið allt í einu stöðvað af ýmsum ástæðum og því ákvað ég að yfirgefa staðinn og leggja alla mína krafta í þetta norræna verkefni. Ég hef mikla trú á starfinu en þar á ýmislegt eftir að koma í ljós.

Torsten Fensby er jakkafatamaðurinn sem veigar sér ekki við að taka til hendinni. Hann flýgur út um allan heim með troðfulla skjalatösku af reynslu, sannfæringu og samstarfsvilja. Torsten Fensby hefur góð tengsl bæði við norræn yfirvöld og bækistöðvar OECD í París og er því svar norðursins við Eliot Ness, manninum sem felldi Al Capone.

– Þegar yfirvöld ríkjanna komast að þeim fjársjóðum sem fyrirtæki og einstaklingar hafa falið í bönkum úti um allan heim er óhætt að segja að Pandóruaskjan ljúkist upp. Norrænu ríkin eru fámennt en norræna samstarfið styrkir stöðu þeirra innan vébanda OECD þegar sest er að samningaborðum og því mun okkur takast að stöðva skattsvikin. Það yrði líka Mön og öðrum löndum hvatning til þess að skapa sér nýja ímynd til þess að laða að ferðamenn, og til þess að þróa atvinnulíf og útflutningsmarkaði sem þola dagsins ljós.

Samningarnir í Ósló við yfirvöld á Mön hleypa miklum krafti í þetta starf. En það er líka ýmislegt annað sem gagnast starfinu, til dæmis geta forsetakosningarnar í Bandaríkjunum í haust haft mikið að segja.

– Þegar baráttan gegn hryðjuverkum var hert í kjölfar 11. september 2001 fóru upplýsingaskipti að skipta mjög miklu máli. Ríkisstjórn Bush forseta var reiðubúin til þess að skiptast á fjármálaupplýsingum ef það yrði til þess að næðist í hnakkadrambið á hryðjuverkamönnum. Þessi afstaða Bandaríkjastjórnar hafði þau óbeinu áhrif að starf okkar varð allt auðveldara. Því verður spennandi að fylgjast með því hver ber sigur úr býtum í bandarísku forsetakosningunum í haust. Að þessu sinni eru það aðallega frambjóðendur demókrata sem gefa skýr kosningaloforð um að draga úr flóttu undan skattayfirvöldum.

AUKNAR VÆNTINGAR Í KJÖLFAR SAMNINGANNA Í ÓSLÓ

– Við höfðum væntingar um að samningar tækjust við þrjú til fjögur ríki á fyrstu tveimur árunum en eftir undirritun samninganna í Ósló við yfirvöld á Mön má búast við að margir fylgi í kjölfarið. Það kæmi mér ekki á óvart að okkur tækist að semja við að minnsta kosti sex ríki víða um heim á næstu árum.

Gagnkvæmur trúnaður hefur skapast á milli Torstens Fensby og norrænna skattayfirvalda á undanförunum árum. Sá trúnaður er algjör forsenda þess að starfið geti haldið áfram. Sentílmennin frá Mön sýndu mikinn samstarfsvilja frá fyrstu stundu enda gerðu þeir sér grein fyrir því að samningarnir gætu haft jákvæð áhrif heima fyrir. Þeir hafa til dæmis þróað efnahagslíf sem er einstakt sinnar tegundar og með batnandi ímynd eyjunnar má búast við að ný fyrirtæki streymi þangað

– Á Norðurlöndum hafa samningarnir tvenns konar áhrif. Fréttir af samningunum munu vekja skattarefi til ræklegrar umhugsunar. Þá má búast við að aðilar sem komið hafa fé undan skatti fari nú að ugga um sinn hag og íhugi að flytja fjársjóðina annað.

Viðræður eru þegar hafnar við nágrannaeyjar Manar og síðan gerir Torsten Fensby ráð fyrir að næstu áfangastaðir verði Cayman-eyjar og Bresku Jómfrúaejar í Vestur-Indíum.

– Það sem blasir við okkur er vonandi upphaf allsherjar tiltekta sem torveldar fólki að draga fé undan skatti. Jafnvel þótt það geti tekið tugi ára að ljúka því verki. Ég tók þetta verkefni Norrænu ráðherranefndarinnar að mér fram á mitt ár 2009.

Verkefnið hefur vakið athygli víða um lönd – lítið er til þess að norrænt samstarf sé markvisst og muni því skipta máli einnig fyrir önnur aðildarríki OECD.

Það er að sjálfsögðu erfitt að áætla þær fjárhæðir sem runnið hafa úr greipum norrænna skattayfirvalda þar sem upplýsingar hafa verið af skornum skammti. Að mati sænskra skattayfirvalda nema þær mörgum milljörðum króna.

Samningarnir í Ósló voru mikilvægur áfangi en norrænu fjármálaráðherrarnir stefna á að fleiri samningar fylgi í kjölfarið. Ferð Torsten Fensby er rétt hafin.

UPPLÝSINGAR

Norrænu fjármálaráðherrarnir undirrituðu þann 30. október 2007 tvíhliða samninga við yfirvöld Manar á blaðamannafundi í Ósló. Samningarnir fela í sér upplýsingaskipti um skattamál og veita skattayfirvöldum aðgang að upplýsingum um skattskyldar fjárhæðir og tekjur. Til þess að fylgja starfi OECD gegn skattsvikum frekar eftir ákváðu norrænu ríkin sumarið 2006 að hefja samningaviðræður við yfirvöld í svokölluðum skattaparadísnum. Samningarnir við Mön eru fyrsti áfanginn í viðamiklu starfi sem felur einnig í sér samningaviðræður við yfirvöld á Arúbu, Jersey og Hollensku Antillunum.

OECD er alþjóðleg efnahagssamvinnu- og þróunarstofnun sem öll Norðurlöndin eru aðilar að

Eliot Ness fæddist í Chicago, sonur norskra foreldra, og átti stóran þátt í að binda enda á glæpaferil Als Capone. Al Capone var dæmdur í langa fangelsisvist fyrir skattsvik.

NÝTT NORRÆNT LÖSTÆTI

Grafin síld með seyddu rúgbrauði eða ætífilseggjasósa með sýrðum tómötum. Eða hvernig hljóma rækjurúllur með piparrót eða sjóðheit eggjakaka með villisveppum? Hráefnið er að sjálfsögðu ferskt og sótt beint í norræna náttúru.

Þegar greint er frá velgengni í norrænu samstarfi liggur beint við að segja frá verkefninu Ný norræn matargerðarlist. Verkefnið hóf göngu sína haustið 2006 og hefur vakið gífurlega athygli fjölmiðla og almennings en einnig meðal atvinnufólks í matargerð, ferðamennsku og hönnun.

– Norræn matargerðarlist verður að öllum líkindum næsta mikilvæga matargerðin í heiminum, segir enginn annar en Ferran Adriá, matreiðslumeistari á veitingastaðnum elBulli á Spáni.

Ummæli Adriá sýna þau gífurlegu tækifæri sem leynast í matargerðarlist á Norðurlöndunum – ekki síst vegna þess að Ferran Adriá og veitingastaður hans njóta heimsfrægðar, með margfaldar viðurkenningar Michelin upp á vasann auk þess em staðurinn hefur margsinnis verið kjörinn besti matreiðslustaður í heimi.

MEIRA EN BARA MATUR

En hvað er Ný norræn matargerðarlist og hvers vegna hefur verkefnið slegið svona í gegn? Einfalda útskýringin er sú að flestir elska góðan mat. En verkefnið Ný norræn matargerðarlist einskorðast ekki við matinn sjálfan, þrátt fyrir nafnið. Því auk kynningar á norrænni matargerðarlist og matarmenningu á verkefnið að efla hönnun og ferðamennsku sem tengist mat.

Skoða má velgengni verkefnisins Ný norræn matargerðarlist í ljósi hnattvæðingarinnar. Stuðla þarf að útrás norrænnar matargerðarlistar – en um leið er mikilvægt á þessum alþjóðlegu tímum að standa vörð um sérkenni matarmenningar, bæði þjóðanna og í einstaka landshlutum og héruðum. Kannski má líkja norrænni matarhefð við matarmenningu umhverfis Miðjarðarhafið þar sem hvert land

eða landsvæði leggur fram sín sérstöku hráefni, hönnun og matreiðslu svo úr verður ein heild. Á Norðurlöndunum köllum við þá heild Nýja norræna matargerðarlist.

ÁHUGAMENN UM MATARGERÐ

Verkefnið Ný norræn matargerðarlist gefur atvinnurekendum, veitingamönnum, bændum og öðrum aðilum á Norðurlöndum kost á að leiða saman hesta sína, til dæmis með því að sækja um styrki í spennandi verkefni. Eitt verkefni sem Ný norræn matargerðarlist hefur fjármagnað er norræn keppni fyrir áhugamenn um matargerð en hún fer fram í fyrsta sinn 2008. Þá verður kjörinn besti áhugakokkur á Norðurlöndum.

– Við viljum ná til allra sem hafa áhuga á mat og um leið hvetja fólk til þess að nota norrænt hráefni, segir Reidar Dieserud frá Noregi en hann átti hugmyndina að keppninni.

Í úrslit koma fimm einstaklingar, einn frá hverju Norðurlandanna. Í keppninni elda þeir þriggja rétta máltíð úr hráefnum frá heimalandi sínu.

Þá styrkir Ný norræn matargerðarlist ýmis önnur áhuga-verð og gagnleg verkefni – til dæmis sögukvöld yfir norrænni máltíð, ráðstefnu fyrir matreiðslumeistara, norrænt nýsköpunarnámskeið í matreiðslu og ýmis verkefni fyrir skólanema og um hollustu matarins.

SENDIHERRAR

Þá hefur verkefnið Ný norræn matargerðarlist útnefnt fjórtán sendiherra frá öllum Norðurlöndunum og sjálfstjórnarsvæðunum. Sendiherrarnir eiga að kynna verkefnið heima fyrir og hafa þeir þegar skilað góðum árangri. Haustið 2007 hittust þeir á veitingahúsinu víðfræga, Grythyttan í Svíþjóð, til þess að ræða næstu skref í verkefninu Ný norræn matargerðarlist.

Margt þekkt matreiðslufólk er meðal sendiherranna, þar á meðal íslenski meistarakokkurinn Síggi Hall, sænski sjónvarpskokkurinn Tina Nordström og René Redzepi, matreiðslumeistari á veitingahúsinu Noma á Norðurbryggju í Kaupmannahöfn, en það hefur fengið stjörnur í Michelin.

– Ný norræn matargerðarlist á að auka meðvitund fólks um þær auðlindir matvæla sem við búum við á Norðurlöndunum, bendir Tina Nordström á.

ÍSHÓTEL FÆR VIÐURKENNINGU

Árið 2007 veitti Ný norræn matargerðarlist fyrstu viðurkenningu sína sem nam 100.000 norskra króna. Hana hlaut ævintýrlegt íshótel í Jukkasjärvi í Svíþjóð. Viðurkenningin sýnir að Ný norræn matargerðarlist fjallar ekki eingöngu um mat. Að mati dómnefndar tekst íshótelinu að laða að bæði Norðurlandabúa, Evrópubúa en einnig Japani, Kínverja og Bandaríkjamenn sem upplifa þarna mat, hönnun og náttúru – enda vefur íshóтелиð norrænni hönnun og menningu saman við norrænan mat og matarmenningu.

Það er ekki aðeins á sviði matvæla, matargerðarlistar, ferðamennsku og hönnunar sem verkefnið Ný norræn matargerðarlist hefur farið eins og stormsveipur. Mikill metnaður hefur verið lagður í að vekja athygli umheimsins, meðal annars með umfjöllun í erlendum fjölmiðlum.

– Matreiðslumeistarar hafa löngum leitað til Frakklands, Ítalíu og Spánar eftir hugmyndum en núna boga þeir í bakgarðinum sínum í leit að hráefni til þess að skapa nýja og svala norræna matargerðarlist, skrifaði tímaritið Time í grein sem vakti mikla athygli.

UPPLÝSINGAR

▶ Verkefnið Ný norræn matargerðarlist (NNM) var kynnt á þingi Norðurlandaráðs í Kaupmannahöfn 2006.

▶ Verkefnið er á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar og hefur 23 milljónir danskra króna til ráðstöfunar á tímabilinu 2007-2009.

▶ Ný norræn matargerðarlist á að þróa, örva og kynna bæði þau verðmæti og þá burði sem leynast í norrænum matvælum og matarmenningu.

▶ Auk Norrænu ráðherranefndarinnar tekur Norræna nýsköpunarmiðstöðin NiCe virkan þátt í verkefninu.

▶ 14 sendiherrar verkefnisins eru frá Norðurlöndunum fimm og sjálfstjórnarsvæðunum þremur.

▶ Lesið nánar um Nýja norræna matargerðarlist á www.nynordiskmad.org

Í öllum sönnum ævintýrum þarf strákur að leysa margvíslegar þrautir áður en hann hlýtur prinsessuna og hálfu konungsríkið að launum. Þetta þurfti eigandi danska tölvufyrirtækisins Guppyworks líka að gera. En ævintýrið hófst ekki af alvöru fyrr en H.C. Andersen og Norræna tölvuleikjaverkefnið komu til skjalanna.

MENNINGARSTYRKIR HLEYPJA SYNDARLÍFI Í H.C. ANDERSEN

Sagan um tölvufyrirtækið Guppyworks er ævintýri líkust. Einu sinni var danskur leikjaframleiðandi sem hét Savannah. Barnaleikir Savannah fengu góðan byr og á miðjum tíunda áratug síðustu aldar var fyrirtækið í fremstu röð danskra framleiðenda á rafrænni afþreyingu. Leikirnir *Draugurinn kvefði* og síðar *Bille og Trille* seldust eins og heitar lummur. Per Rosendal, forstjóri fyrirtækisins, lék við hvern sinn fingur. En svo gerðist það árið 2001 að fyrirtækið Nordic Softsales tók við útgáfu á leikjum Savannah. Ekki leið á löngu þar til fyrirtækið fór á hausinn og stórar fjárhæðir runnu Savannah úr greipum.

– Við seldum Savannah og fækkuðum starfsfólki úr 30 í 4. Það var ekki laust við að ég hafi verið búinn að fá mig fullsaddan af leikjaíðnaðinum, segir Per Rosendal.

Viljinn til þess að framleiða leiki var þó ekki alveg horfinn. Nokkru síðar leitaði Egmont Imagination til Per Rosendal og fólst eftir því að hann framleiddi leiki í tengslum við teiknimyndir um danska þjóðskáldið H.C. Andersen.

– Ég gat ekki alveg séð fyrir mér hvernig gagnvirkir leikir áttu að geta byggst á ævintýrum H.C. Andersen, vegna þess að þau eru svo frábær í bókunum. En hugmyndin var ekki gleymd og einn daginn fékk ég hugljómun. Leikirnir þurftu ekkert að byggja á ævintýrunum sjálfum – líf skáldsins var ekki síður ævintýrlegt og var því frábær efniviður í leik og sögu sem hafði ekki verið sögð áður.

FIÁRFESTAR TORFUNDNIR

Árið 2003 stofnaði Per Rosendal fyrirtækið Guppyworks í félagi við Andreas Møller til þess að skapa *HCA: The Ugly Prince Duckling*. En þrátt fyrir að einn frægasti listamaður Dana væri í aðalhlutverki reyndist erfitt að finna fjármögnun. Guppyworks sótti um styrki hjá um það bil 100 menningarsjóðum en fékk alls staðar neikvæð svör. Ekki einu sinni HCA-sjóðurinn sýndi verkefninu áhuga þrátt fyrir að hann veitti ýmiss konar styrki í tilefni afmælisárs skáldsins.

– Þau svör sem við fengum voru yfirleitt á þann veg að hugmyndin okkar væri of mikil söluvara og flokkaðist því ekki undir menningu, segir Per Rosendal.

STYRKIR ERU EKKI BARA PÉNINGAR

Sem betur fer tókst Guppyworks að fá styrk úr evrópska Media Plus-sjóðnum og ríkisreknu fjárfestingarsjóðunum Vækstfonden og Syddansk Innovation. Og þegar Norræna tölvuleikjaverkefninu var ýtt úr vör 2006 fór hagur Guppyworks að vènkast.

– Það er óhætt að segja að framgangur Guppyworks hafi tekið kipp þegar Norræna tölvuleikjaverkefnið hóf göngu sína, og við höfum notið mjög góðs af því, segir Per Rosendal.

Auk þróunarstyrkja til HCA-leikjanna og *Guppylife* (hlutverkaleikur á netinu, aðallega fyrir stelpur), hafa aðrir þættir Norræna tölvuleikjaverkefnisins komið sér vel.

– Nordic Game-ráðstefnan í Málmei í Svíþjóð var ótrúlega mikilvæg, ekki bara fyrir okkur heldur norrænan leikjaíðnað almennt, segir Per Rosendal og bætir við:

– Tölvuleikjaframleiðendur hafa nú eignast vettvang þar sem við hittumst árlega, myndum tengsl og berum saman reynslu okkar af þróun á tölvuleikjum. Ráðstefnan

vakti mikla athygli víða um heim, við erum komin í samband við alþjóðlega framleiðendur og því er óhætt að segja að þetta sé mikilvægur vettvangur.

ÚTRÁS

Og Per Rosendal fer fögrum orðum um útrásaraðgerðir Norræna tölvuleikjaverkefnisins:

– Starfsfólki Norræna tölvuleikjaverkefnisins hefur tekist ótrúlega vel að safna saman norrænum sendinefndum og setja upp sýningarbása á kaupstefnum og ráðstefnum víða um heim, segir hann.

– Það styrkir samkennd norrænna tölvuleikjaframleiðanda og vekur athygli á Norðurlöndunum úti í hinum hnattvædda heimi, en það auðveldar líka sprotafyrirtækjum að kynna afurðir sínar og ná mikilvægum samningum, segir Per Rosendal og segir þörf á nýjum markaðsaðgerðum:

– Útrásaraðgerðir eru mikilvægar til þess að tölvuleikjaframleiðendur geti komist áfram. En þar nægja ekki framleiðslustyrkir heldur þarf líka markaðsaðgerðir til. Lítil fyrirtæki eru hreinlega ekki í stakk búin til þess að vekja athygli á sér innan um hugsanlega alþjóðlega samstarfsaðila á stórum kaupstefnum.

ALÞJÓÐLEGUR IÐNAÐUR

Þrátt fyrir að Norræna leikjaverkefnið hafi komið sér vel fyrir Guppyworks telur Per Rosendal þó ekki að norrænn tölvuleikjaiðnaður eigi að einblína á opinbera styrki.

– Ef við viljum tryggja að framleiddir verði aðrir leikir en þeir sem koma frá stórveldunum Bandaríkjunum og Japan skipta beinir styrkir eins og menningarstyrkir Norrænu ráðherranefndarinnar miklu máli. Annars er hættu á að ekkert verði úr framleiðslunni. Eins verður að hafa í huga að leikirnir eru í eðli sínu mun alþjóðlegri en til dæmis kvikmyndir. Því held ég að mikilvægt sé að einblína ekki of mikið á kvikmyndastyrki heima fyrir heldur leggja áherslu á gæði og innihald tölvuleikjanna og hasla sér völl á markaðnum.

UPPLÝSINGAR

Norræna tölvuleikjaverkefnið hóf göngu sína árið 2006 að frumkvæði menningarráðherra Norðurlandanna. Markmið verkefnisins er að fjölga norrænum tölvuleikjum fyrir börn og unglinga og leggja áherslu á gæði þeirra.

Norræna tölvuleikjaverkefnið hefur styrkt Guppyworks.

Mikilvægt hlutverk Norræna tölvuleikjaverkefnisins er að efla þróun á nýsköpun og skapandi norrænum tölvuleikjum. Með beinum þróunarstyrkjum til norrænna leikjaframleiðenda eflist norrænn höfundarréttur og úrval norrænna tölvuleikja fyrir börn og unglinga eykst.

Frá því að verkefnið hóf göngu sína árið 2006 hefur alls verið úthlutað 7 milljónum danskra króna til 20 tölvuleikjaverkefna, þar af hafa tvö verkefni Guppyworks fengið þróunarstyrki: September 2006: 600.000 DKK fyrir leikinn *HCA: Snædrottningin og töfraspegillinn* Maí 2007: 300.000 DKK fyrir leikinn *GuppyLife* (sem Guppyworks í Noregi hlaut).

Ímyndið ykkur að heill háskóli með námsfólki og kennurum sé fluttur úr einni borg í aðra og í allt öðru landi. Þar sem háskólinn, námsfólkið og kennararnir eru í útlegð. Þetta gerðist með hvítrússneska háskólann European Humanities University (EHU) árið 2005, en Aleksandr Lukasjenko, forseti landsins, hafði ákveðið árið áður að loka áhrifamesta háskólanum í Minsk.

**FRELSI TIL AÐ
HUGSA SJÁLF**

Opinber ástæða lokunarinnar var sú að yfirvöld þyrftu að nota húsnæðið í annað. Raunverulega ástæðan var þó að þessi einkarekni háskóli þótti alltof vestrænt þenkjandi og reyndist forsetanum erfitt að hneppa hann í fjötra. En hvorki námsfólk né kennarar vildu sætta sig við orðinn hlut. Ári síðar reis háskólinn á ný og í þetta sinn í Vilnías, höfuðborg Litháen, en þar fer kennsla fram í hugvísindum og félagsvísindum.

TIL FÉLINGAR LÝÐRÆÐIS Í HVÍTA-RÚSSLANDI

– Það er athyglisvert hvernig stofnuninni tókst að rísa á ný og verða starfhæf á svo stuttum tíma, segir Artūras Vasiliauskas, verkefnastjóri á upplýsingaskrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar í Vilnías en hann hefur umsjón með fjárstyrkjum frá Norrænu ráðherranefndinni og Evrópusambandinu til háskólans.

– Það sýnir hvað fólk leggur sig fram í þessu starfi, bætir hann við.

Að mati Artūras Vasiliauskas er EHU eitt öflugasta verkefni sem Evrópusambandið kemur að til þess að stuðla að auknu lýðræði í Hvíta-Rússlandi. Og hér er heill þjóðfélagshópur, það er námsfólk, sem fær stuðning.

FRJÁLS OG ÓHÁÐUR

Anastasija Matjenko hóf háskólanám 2005, á fyrsta ári háskólans í útlegð.

– Ég hef breyst heilmikið eftir að ég hóf nám í EHU, segir Anastasija sem er 21 árs og á þriðja ári í bachelor-námi í Evrópurétti og þjóðarétti.

Þessi unga og markvissa kona geislar af sjálfstrausti, hún hugsar greinilega sjálfstætt og fylgist vel með nútímanum. En hún segir engan veginn sjálfsagt fyrir Hvít-Rússa að hugsa sjálft og hafa eigin skoðanir.

– Það skiptir þó ótrúlega miklu máli fyrir Hvít-Rússa að geta hugsað sjálfstætt, segir Anastasija.

Það lærði hún ekki í ríkisrekna háskólanum í Minsk, þar sem hún stundaði nám í eitt ár áður en hún byrjaði á EHU.

Hún valdi EHU vegna þess að námið þar er krefjandi og spennandi og vegna þess að kennsluhættirnar eru frábrugðnar því sem tíðkast í ríkisreknum háskólum. Hún telur að fólk þurfi að hafa vissan persónueiginleika til þess að stunda nám í EHU.

– Mér finnst ég miklu frjálssari hérna. Hér er ég sjálfstæð. Ef mig langar til að gera eitthvað, þá geri ég það og kæri mig kollótta um hvort það sé í óþökk yfirvalda í heimalandi mínu, segir hún.

HVÍTA-RÚSSLAND Í EVRÓPU

Anastasija Matjenko segir að það sem einkenni EHU sé opið hugarfar, sjálfstæði, gagnrýnin hugsun og rökgreining. Námsfólkið sé mjög áhugasamt og reiðubúið til þess að velja og hafna. Flestum Hvít-Rússum vex í augum að fara í nám fjarri heimahögunum.

– Margt námsfólk velur EHU vegna þess að það getur ekki tekið út sams konar þroska heima í Hvíta-Rússlandi, segir hún. Sumir völdu EHU vegna þess að þeir höfðu tekið virk-an þátt í pólitík í heimalandinu eða leikið röttæk lög í hljómsveitum. Á Norðurlöndunum myndi enginn kippa sér upp við slíkt en í Hvíta-Rússlandi nægir það til þess að fólk neyðist til að yfirgefa landið.

Anastasija Matjenko finnst mjög áhugavert að skoða ástandið í Hvíta-Rússlandi úr vissri fjarlægð.

– Það er hægt að beita þekkingu til þess að greina stöðuna. Hver erum við í evrópsku samhengi? Hvernig getum við orðið hluti af Evrópu? Ég er viss um að það verður þörf fyrir þessa þekkingu í Hvíta-Rússlandi, segir laganneminn en hún er meðal fyrstu Hvít-Rússanna sem fá tækifæri til þess að skoða Evrópu á þennan hátt.

ÚTLEGÐIN ER VANDASÖM

Það er ekki alltaf auðvelt að vera námsmaður í útlegð. Anastasija Matjenko segir marga námsmenn hafa orðið fyrir óþægindum á flugvöllum í Hvíta-Rússlandi á leið

EUROPOS HUMANITARINIS
UNIVERSITETAS
EUROPEAN HUMANITIES
UNIVERSITY
ЕВРАПЕЙСКИ ГУМАНИТАРИМ
УНИВЕРСИТЕТ

sinni til Vilnús. Þeir séu spurðir óþægilegra spurninga og fartölvurnar þeirra grandskoðaðar svo engum dylst að ríkið hefur auga með þeim. Enn er óvíst hvaða áhrif það hefur á atvinnutækifæri námsfólksins að nafn EHU kemur fram í ferilskránni. Eitt er víst að þau fá ekki vinnu hjá hinu opinbera á meðan Lukasjenko situr við stjórnvölinn.

Og útleigðin er enn flóknari fyrir kennara háskólans.

– Þeir taka stóra pólitíska áhættu með því að starfa hjá EHU, segir Vladimir Dounaev prófessor, aðstoðarrektor háskólans.

Mörgum kennurunum hefur verið vísað úr landi vegna fræðistarfa þeirra, þótt hér sé um að ræða fremstu fræðimenn Hvíta-Rússlands á sínum sviðum. Kennararnir hjá EHU hafa ekkert félagslegt öryggi. Ekki er hægt að skipa prófessorana opinberlega og þeir geta heldur ekki birt greinar sínar í Hvíta-Rússlandi. Því eru þeir einangraðir frá fræðimennsku heima fyrir.

Vladimir Dounaev segir það þó ekki koma í veg fyrir að kennararnir taki þátt í andófshreyfingum í heima fyrir.

HUGREKKI OG EINLÆGNI

– Hvíta-Rússland hefur þörf fyrir menntafólk sem hefur skilning á þjóðfélagsumbrotum í ríkjum sem brotist hafa undan alræðinu, segir dr. Anatoli Mikhailov, prófessor og rektor háskólans.

Því telur hann hlutverk EHU vera geysilega mikilvægt.

– Við erum vön að nálgast viðfangsefnin á fyrirfram gefinn hátt sem einkennist af gamalli hugmyndafræði kommúnismans sem lagði félagsvísindin og hugvísindin í rúst, bætir hann við.

Rektorinn telur framtíð Hvíta-Rússlands ekki bjarta án þessarar þekkingar og því leitast EHU við að skapa hana.

Anatoli Mikhailov er mikið niðri fyrir þegar talið berst að námsfólki og kennurum.

– Þau eru hugrökk og reiðubúin til þess að skipta um aðferðir. Þau víla ekki fyrir sér að takast á við áskoranir og leysa vandamál þrátt fyrir að sú leið geti verið þyrnum stráð. Þess vegna þurfa þau stuðning, segir hann.

Framtíð EHU er meðal annars háð því að háskólinn fái peningagjafir. Og framtíð Hvíta-Rússlands er undir Lukasjenko forseta komin. Þegar Lukasjenko hverfur frá völdum eygja menn von um að námsfólkið í EHU fái að miðla þekkingu sinni heima fyrir og stuðla þannig að bjartri framtíð Hvíta-Rússlands. Anastasija Matjenko er mjög þakklát þeim aðilum sem stutt hafa EHU.

– Enn er of snemmt að segja til um framtíð okkar en ég er

sannfærð um að ég eigi eftir að minnst þessa tíma sem einstaks tækifæris og að það hafi verið erfiðisins virði, segir námskonan unga.

UPPLÝSINGAR

Litháar ákváðu árið 2005 að skjóta skjóli yfir European Humanities University (EHU). Norræna ráðherranefndin (NMR) hóf fjárstuðning við háskólann í ársbyrjun 2006, að beiðni yfirvalda í Litháen.

Saman styrkja Evrópusambandið og Norræna ráðherranefndin EHU með 7,76 milljónum evra á tímabilinu 2006-2011. Upplýsingaskrifstofa Norrænu ráðherranefndarinnar í Vilnús hefur umsjón með fénu. Aðrir aðilar veita einnig framlög til háskólans. Nú er verið að kanna möguleika á að stofna sjóð sem taki til starfa haustið 2008.

Námsfólkið fær mánaðarlega náms- og húsaleigustyrki.

Nú stunda um 900 manns fullt nám, bæði til bachelor- og meistaragráðu. Auk þess eru margir námsmenn í fjarnámi og hlutanámi.

Háskólinn getur ekki auglýst á sama hátt og aðrir háskólar. Hann er aðallega auglýstur í óháðum netmiðlum og eins berst orðspor hans á meðal manna.

Hvíta-Rússland var innlimað í Sovétríkin eftir lok fyrri heimsstyrjaldar. Landið lýsti yfir sjálfstæði sínu 3. júlí 1990. Á Vesturlöndum líta margir á Hvíta-Rússland sem síðasta einræðisríkið í Evrópu.

OLE NORRBACK GREIÐIR FÖR NORÐURLANDABÚA

Marja á að geta flutt lífeyrisréttindin með sér til Finnlands eftir að hún lýkur störfum í Svíþjóð. Peter á að geta fengið prófin sín viðurkennd þegar hann snýr heim til Noregs eftir nám í Danmörku. Í norrænu samstarfi er nú lögð mikil áhersla á að auðvelda 25 milljónum Norðurlandabúa lífið.

Sá maður sem á að sjá til þess að Mörju og Peter verði að ósk sinni heitir Ole Norrback. Hann hefur áralanga reynslu af störfum sem þingmaður, ráðherra og sendiherra en nú taka þeir Halldór Ásgrímsson, framkvæmdastjóri Norrænu ráðherranefndarinnar, höndum saman um að afnema landamærahindranir á Norðurlöndunum.

Á næstu árum ætla þeir félagar að leiða starf landamæravettvangsins svokallaða en hann á að opna sameiginleg landamæri okkar enn frekar og auðvelda þannig bæði einstaklingum og fyrirtækjum að athafna sig í norrænum nágrannaríkjum.

– Landamærahindranir eru eilífðarvandamál. En ef við samræmum löggjöfina í norrænu ríkjunum má leysa vandamál og koma í veg fyrir að önnur skapist, segir Ole Norrback.

ANNAÐ OG MEIRA EN SKÝRSLA

Ole Norrback vann ýtarlega skýrslu um landamærahindranir í byrjun 21. aldarinnar en verkefnið sem hann og Norræna ráðherranefndin hafa nú tekið að sér felur í sér raunhæfar aðgerðir. Tekið verður á vandamálum í beinu samstarfi við yfirvöld í norrænu ríkjunum.

– Norrænu forsætisráðherrarnir hafa gefið okkur mjög

öflugt umboð. Og við höfum fengið góðan hljómgrunn bæði hjá almenningi og norrænum þingmönnum, segir Norrback.

Á þingi Norðurlandaráðs í Ósló á haustdögum 2007 var ákveðið að koma á fót sérstökum landamæravettvangi, en norrænir þingmenn hafa árum saman lagt áherslu á hertar aðgerðir til þess að afnema landamærahindranir.

FORGANGSRÖÐUN

Ole Norrback segir vissa málaflokka krefjast sérstakrar athygli. Í fyrsta lagi er mikill munur á skattareglum norrænu ríkjanna. Í öðru lagi eru mörg verkefni óleyst á sviði velferðarmála, þar á meðal varðandi flutning lífeyrisréttinda á milli landanna.

Margt er óunnið í menntamálum – til dæmis þarf að ganga eins langt og hægt er í að viðurkenna próf frá norrænu nágrannaríkjunum. Þá þarf að beina sjónum að atvinnulífinu, ekki síst einkageiranum. Ole Norrback bendir á að verðlag sé mjög mismunandi hjá símafyrirtækjum.

AF EIGIN REYNSLU

Ole Norrback hefur sjálfur fundið fyrir landamærahindrunum. Hann hefur ferðast víða um Norðurlönd um ævina en þegar hann varð sendiherra Finnlands í Ósló 1999 fannst honum víða pottur brotinn.

– Ég þurfti að verða mér úti um norska kennitölu en það tók sinn tíma að afgreiða það. Því þurfti ég að bíða í margar vikur eftir að geta fengið mér bankakort, segir hann.

Ole Norrback leggur til að fólk fái að halda kennitölu sinni þegar það flyst á milli Norðurlandanna – og það mætti til dæmis leysa með því að setja landakóða á eftir kennitölunni.

En það er ekki aðeins þörf á að auðvelda afhafnir fólks á Norðurlöndunum heldur á það við um allt Evrópska efnahagssvæðið.

– Norðurlandabúar eiga í sjálfu sér auðvelt með að ferðast og starfa í norrænum nágrannaríkjum en það á ekki við um öll Evrópuríki.

– Því þarf einnig að taka á þessum málum innan vébanda EES, en þá eru málin líka orðin mun flóknari. En ef verk okkar tekst sem skyldi ætti reynsla okkar að geta nýst á alþjóðlegum vettvangi, segir Ole Norrback en hann starfar í dag með Eustrasaltsmálin í finnska utanríkisráðuneytinu.

UPPLÝSINGAR

Johan Ole Norrback er fæddur 18. mars 1941 í Övermark í Finnlandi.

Kennarapróf 1965.

Þingmaður 1979-1987, 1991-1999.

Hann hefur gegnt ráðherraembætti einna lengst manna í Finnlandi (4.370 daga). Hann hefur verið norrænn samstarfsráðherra, varnarmálaráðherra, samgönguráðherra og ráðherra Evrópumála og utanríkisviðskipta.

Formaður Sænska þjóðarflokksins 1990-1998.

Hann yfirgaf vettvang stjórnmálanna 1999 þegar hann gerðist sendiherra Finnlands í Ósló og síðar í Aþenu.

MEISTARANÁM VITT OG BREITT Á NORÐURLÖNDUM

*Hálfs árs nám í orkumálum í
Þrándheimi, síðan hálft ár í Helsinki
og að lokum hálft ár í Gautaborg.
Þannig getur meistaranámið litið
út hjá námsfólki sem velur „Nordic
Master“. Norræna meistaragráðan
gerir námsfólki kleift að stunda
nám við fleiri menntastofnanir á
Norðurlöndunum.*

Árið 2007 kynntu norrænu mennta- og rannsóknaráðherrarnir nýja áætlun um norrænt meistaranám (Nordic Master). Markmiðið er að efla samstarf ríkjanna á sviði æðri menntunar.

Um það bil fjórðungur fjárlaga Norrænu ráðherranefndarinnar (sem samtals nema um 910 milljónum danskra króna árið 2008) rennur til samstarfs á sviði menntunar og rannsókna. Þessir málaflokkar hafa fengið enn meira vægi eftir að forsætisráðherrar Norðurlandanna ákváðu að grípa til aðgerða til þess að bregðast við áskorunum hnattvæðingarinnar.

Pegar áætlunin var kynnt á vordögum bárust næstum fjórum sinnum fleiri umsóknir en starfsfólk Norrænu ráðherranefndarinnar hafði búist við, eða 41 umsóknir frá helstu æðri menntastofnunum á öllum Norðurlöndunum. Í upphafi var ráðgert að velja þrjár bestu umsóknirnar, en vegna þess hve margar og góðar umsóknir bárust var ákveðið að fjölga úthlutunum um helming. Fjöldi umsókna gladdi Sari Sarkomaa, menntamálaráðherra Finna, og fannst henni þetta bera vott um mikinn áhuga á áætluninni:

– Ég fagna þessum mikla áhuga á samstarfi milli norrænna menntastofnana. Það er ánægjulegt að sjá að áhuginn er ekki síst hjá stærstu háskólum Norðurlandanna. Markmiðið er að mynda góð tengsl á milli háskólanna sem byggist á styrk þeirra.

ÖLDRUNAR- OG ÖRKURANNSÓKNIR

Í júní valdi óháð matsnefnd sex verkefni úr umsóknastaflanum en gat þess um leið að ríflægur helmingur umsókna hefði komið til greina vegna augljósra gæða þeirra. Háskólarnir í Turku og Jyväskylä í Finnlandi, Björgvin

í Noregi, Kaupmannahöfn og Árósum í Danmörku og Konunglegi tækniháskólinn í Svíþjóð hafa umsjón með verkefnum sex sem urðu fyrir valinu en að þeim koma alls 17 æðri menntastofnanir frá öllum Norðurlöndunum. Nýja meistaranámið spannar mismunandi svið, öldrunarrannsóknir, tölvutækni, rætur trúarbragða í Evrópu, orkurannsóknir, lífríki sjávar og loftslagsbreytingar.

Á málþingi í Tampere í desember voru útvöldu verkefni kynnt. 300 manns sátu málþingið og komust færri að en vildu. Áhuga á meira samstarfi gætir ekki aðeins í norrænum háskólum heldur einnig í Eystrasaltsríkjunum. Vinsældir Nordplus-rammaáætlunarinnar bera vitni um það en þar eru baltneskju þjóðirnar þátttakendur jafnfætis Norðurlandþjóðunum.

ATGERVISHRINGRÁS

Krista Varantola, rektor háskólans í Tampere, var í hópi þeirra sem áttu frumkvæði að þessu nýja samstarfi. Á málþinginu hélt hún erindi þar sem hún fjallaði um úlfakreppuna á milli atgervisflóttu og atgervisávinnings. Besta lausnin væri atgervishringrás þar sem vel menntuð ungmenni snúa heim með reynslu frá nágrannaríkjunum í farteskinu. Þó sýna tölur að 20-40 % evrópskra doktorsnema í Bandaríkjunum velja að verða um kyrrt handan Atlantshafsins.

Virpi Uotinen, háskólanum í Jyväskylä hefur umsjón með verkefni um öldrunarrannsóknir. Hún greindi frá kostum þess að skiptast á reynslu við samstarfsaðila frá háskólunum í Lundi og á Íslandi. Námsfólkið á eftir að njóta góðs af því að mismunandi er staðið að öldrunarrannsóknum í löndunum þremur.

Að öðru samstarfsverkefni standa helstu háskólar Norðurlandanna; Norska vísinda- og tækniháskólinn (NTNU) í Þrándheimi, Chalmers tækniháskólinn í Gautaborg, Konunglegi tækniháskólinn í Stokkhólmi, Tækniháskólinn í Helsinki og Tækniháskóli Danmerkur (DTU). Ásamt Háskóla Íslands hafa þessar stofnanir ráðist í norræna meistaragráðu í orkurannsóknum. Áge Søsveen, deildarforseti á NTNU bendir á það sem ólíkt er með löndunum á þessu sviði:

– Norðurlöndin búa yfir margs konar orkulindum. Danir hafa sérhæft sig í vindorku, Svíar í þekkingu á kjarnorku, Íslendingar hafa jarðhitann en Norðmenn eru sterkir þar sem olía og gas er annars vegar. Með því að safna saman og nýta margvíslega þekkingu er ég sannfærður um að þetta samstarf á eftir að gegna mjög mikilvægu hlutverki.

AÐDRÁTTARAFL NORÐURLANDANNA

Gard Titlestad, yfirmaður mennta- og rannsóknadeildar á skrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar, bendir á að norræna meistaranámsáætlunin eigi eftir að auka aðdráttarafl Norðurlandanna á námsfólk og fræðimenn:

-Við viljum að okkar hluti heims, það er Norðurlöndin og allt svæðið umhverfis Eystrasalt verði eitt eftirsóknarverðasta svæði heims. Við viljum að unga fólkinu finnist Norðurlöndin vera eftirsóknarverður kostur. Það á ekki að torvelða ungu fólki að leita erlendis til náms. Þvert á móti á að gera það aðgengilegt að leita út fyrir landsteinana – og snúa síðan aftur heim. Norðurlöndunum er mikill akkur í því að íbúar þeirra líti á Norðurlöndin sem eitt svæði en ekki mismunandi lönd, að þau séu heima-markaður æðri menntunar, rannsókna og nýsköpunar. Öflugt norrænt samstarf á að auka útrásartækifæri okkar í alþjóðlegum og hnattvæddum heimi.

UPPLÝSINGAR

Sex verkefni voru valin meðal 41 umsókna af óháðri matsnefnd.

Að verkefnunum sex koma 17 háskólar frá öllum Norðurlöndunum.

Hvert verkefni fær allt að eina milljón danskra króna frá Norrænu ráðherranefndinni til þess að þróa meistaragráðuverkefni í ýmsum greinum.

Sum hefja göngu sína árið 2008 en önnur krefjast lengri undirbúnings og hefjast því ekki fyrr en 2009.

LIJÓN Á VEGI ÁSTAR ÁN LANDAMÆRA

Fjöldi fólks ferðast yfir landamæri Norðurlandanna. Sumir flytja á milli landa, aðrir pendla á degi hverjum. Fólk flytur þangað sem vinnu er að fá og oft ræður hjartað för þegar ástin leynist handan landamæra. Fjöldi fólks fer yfir norræn landamæri, við skiptum hundruðum þúsunda. Börn koma í heiminn, fyrirtæki eru stofnuð, fólk giftist og kaupir sér frístundahús í nágrannalöndunum. En lög og reglur norrænu ríkjanna geta reynst Þrándur í Götu þegar minnst varir. Því Norðurlöndin eru fimm mismunandi ríki með jafnmargar og mismunandi löggjafir.

Því miður reynist ekki erfitt að finna vandamál sem koma upp á hjá Norðurlandabúum sem hyggjast flytja á milli landa. Þegar Anna Sophie Liebst mætir á skrifstofu Hallo Norden á morgnana bíður hennar fjöldi tölvuskeyta frá fólki sem lent hefur í vandræðum eftir að það fluttist til norræns nágrannaríkis. Hallo Norden er með skrifstofur í öllum höfuðborgum Norðurlandanna en annríkið er þó mest í Stokkhólmi þar sem Svíar eru fjölmennasta þjóðin á Norðurlöndum.

Tölvuskeytin sem streyma inn á skrifstofuna í miðborg Stokkhóms fjalla um öll hugsanleg vandamál sem komið geta upp í lífi fólks. Það getur verið varðandi börnin, skólagöngu, leikskóla, bankaviðskipti, fjárhag heimilanna, mismunun eða jafnrétti svo eitthvað sé nefnt.

Hlutverk Hallo Norden er að aðstoða alla Norðurlandabúa sem rekast á landamærahindranir. Það er gert með því að vekja athygli stjórnmalamanna og yfirvalda á vandamálunum og einnig með því að leiðbeina fólki um vöfundarhús norræns skriffræðis.

ÁST ÁN LANDAMÆRA

Tökum sögu Halvorsen Poulsen-fjölskyldunnar sem dæmi. Hún hófst fyrir nfu árum þegar sænsk-og danskættaði Nils kynntist Guro frá Noregi í Ástralíu þar sem þau voru bæði við nám. Að loknum prófum þegar halda skyldi heim á leið, ákvað Guro að flytja til Stokkhólms.

– Það var aðeins einfaldara þá. Það var nóg að pakka ofan í tösku og fara á bílnum, rifjar Guro upp. Nú er þetta flóknara, segir hún og Nils kinkar kolli til samþykkis.

Þau höfðu samband við Hallo Norden fyrir rúmu ári þegar þau voru að velta fyrir sér að flytja til Noregs. Þau

áttu von á sínu fyrsta barni og því vöknudu ýmsar spurningar varðandi fæðingarorlofsgreiðslur. Þeim hafði verið sagt að þar sem þau ynnu bæði í Svíþjóð, ætti hvorugt þeirra rétt á fæðingarorlofsgreiðslum, ef þau flyttu úr landi.

FÆÐINGARORLOF ER ENGIN ÚTFLUTNINGSVARA

– Þegar ég hóf störf hér voru sænsku fæðingarorlofsgreiðslurnar mitt fyrsta verkefni, því þær var ekki hægt að flytja með sér úr landi, segir Anna Sophie Liebst, verkefnisstjóri hjá Hallo Norden. Fólk streymdi úr landi því atvinnuleysi var í Svíþjóð en hærri laun í bæði Danmörku og Noregi. Því fjölgaði erindum hjá Hallo Norden af svipuðum toga og vandamál Halvorsen Poulsens-fjölskyldunnar.

Anna Sophie hafði því samband við þingmenn, embættismenn ráðuneytanna og starfsfólk Tryggingastofnunar og benti þeim á vandamálið. Þá kom í ljós að sænska tryggingastofnunin hafði rangtúlkað reglurnar. Nú er því hægt að flytja með sér fæðingarorlofsgreiðslur frá Svíþjóð til annarra Norðurlanda.

Þetta voru góðar fréttir fyrir Guro og Nils en síðan þau

leituðu fyrst til skrifstofu Hallo Norden er Saga, dóttir þeirra, komin í heiminn og orðin fimm mánaða. Þau eru nú á leið til Noregs.

– Ég get tekið sænskar fæðingarorlofsgreiðslur með mér en ég missi þær um leið og ég ræð mig hjá norskum atvinnurekanda, segir Guro.

Hjónin brosa dapurlega og það er greinilegt að þau hafa eytt ómældum tíma í fyrirspurnir hjá yfirvöldum í von um úrlausn sinna mála.

– Við erum náttúrulega hrædd um að tapa einhverju á þessu, segir Guro. Við hefðum kannski átt að bíða þar til fæðingarorlofinu lauk, en mér var boðin góð staða og ég vildi eiga svolítinn tíma í Noregi áður en ég byrjaði að vinna svo við næðum að koma okkur almennilega fyrir.

NÚ ER KOMINN 17. MAÍ!

Þegar allt er komið á hreint geta ungu hjónin notið síðustu vikunnar í Stokkhólmi. Þau eru með ljósrit af öllum gögnum frá heilsugæslu barna og barnabæturnar ættu því ekki að vefjast fyrir neinum.

– Það eina sem við höfum ekki fengið svar við er hvort við fáum dagvistunarrými, en kerfið í Noregi er svolítið öðru vísi en í Svíþjóð, segir Guro.

Þau virðast þó ekki hafa miklar áhyggjur af því núna. Nú hlakkar fjölskyldan til þess að byrja nýtt líf í Ósló þar sem nálægðin við fjöll og sjávarsíðuna laðar. Vinnuvikan í Noregi er styttri en í Svíþjóð og því verða dagar Sögu litlu í leikskólanum styttri en ella. Og nú fær hún tækifæri til að upplifa þjóðhátíð Norðmanna, 17. maí, með fánum og lúðrablæstri.

– Það er ekki útiokað að hún fái lítinn þjóðbúning.

UPPLÝSINGAR

Hallo Norden er upplýsinga- og ráðgjafarþjónusta Norrænu ráðherranefndarinnar fyrir einstaklinga og fyrirtæki varðandi flutninga á milli Norðurlanda.

Er með skrifstofur í Danmörku, Finnlandi, Íslandi, Noregi og Svíþjóð.

Vekur athygli norrænna embættismanna, stjórn-málamanna og annarra á norrænum landamæra-hindrunum.

Veffang Hallo Norden er www.hallonorden.org

Norræna ráðherranefndin er formlegur samstarfsvettvangur ríkisstjórna Norðurlandanna. Auk þess gegna óformlegar samræður og gagnkvæm skipti mikilvægu hlutverki.

NORRÆNA RÁÐHERRANEFNDIN OG NORÐURLANDARÁÐ

Norðurlandaráð er pólitískur samstarfsvettvangur þingmanna og ríkisstjórna Norðurlandanna. Norðurlandaráð þingar einu sinni á ári og við það tækifæri funda þingmenn með norrænu ráðherrunum. Norðurlandaráð starfar allan ársins hring í fimm fastanefndum og forsætisnefndinni.

NORRÆNA RÁÐHERRANEFNDIN

Hlutverk Norrænu ráðherranefndarinnar er að efla norrænt samstarf, vekja athygli á sameiginlegri ímynd Norðurlandabjóðanna og standa vörð um norræna hagsmuni á alþjóðavettvangi. Samstarf ríkjanna byggist á samhljóða álitum þeirra.

Starf Norrænu ráðherranefndarinnar fer fram í mörgum ráðherranefndum en skipting þeirra ræðst af samstarfssviðum ríkisstjórnanna. Forsætisráðherrarnir bera megin ábyrgð á Norrænu ráðherranefndinni en þeir fela hana í hendur norrænu samstarfsráðherranna og staðgengla þeirra, norrænu samstarfsnefndarinnar. Flestar ráðherranefndir funda nokkrum sinnum á ári. Ráðherrunum til aðstoðar eru embættismannanefndir þeirra en þær undirbúa ákvarðanatökur ráðherranna í samstarfi við skrifstofu ráðherranefndarinnar.

Samstarfssvið ráðherranefndarinnar eru eftirfarandi:

Efnahags- og fjármál

Félags- og heilbrigðismál

Viðskipti, orkumál og byggðastefna

Sjávarútvegur, landbúnaður, matvæli og skógrækt

Umhverfismál

Jafnréttismál

Menningarmál

Löggjafarstarf

Menntun og rannsóknir

Vinnumarkaður

Starf samstarfsráðherranna

SAMSTARFSRÁÐHERRAR

Febrúar 2008

Cristina Husmark Pehrsson Svíþjóð

Runar Karlsson Álandseyjum

Bertel Haarder Danmörku

Jan Vapaavuori Finnlandi

Høgne Høydal Færeyjum

Aleqa Hammond Grænlandi

Össur Skarphéðinsson Íslandi

Heidi Grande Røys Noregi

NORÐURLANDARÁÐ

Norðurlandaráð tekur frumkvæði og ræðir pólitísk mál-efni. Ráðið kemur með tillögum að stefnu í norrænu samstarfi og hefur eftirlit með því að norrænu ríkisstjórnirnar fylgi eftir teknum ákvörðunum. Samstarf Norðurlandaráðs er á ýmsum sviðum, en þar má nefna umhverfismál, félags- og heilbrigðismál, menningarmál, menntun, málefni barna og ungmenna, atvinnulíf, jafnréttismál, alþjóðasamstarf og velferð.

FORSÆTISNEFND NORÐURLANDARÁÐS

Febrúar 2008

Erkki Tuomioja

forseti, Jafnaðarmannaflokkarnir, Finnlandi

Christina Gestrin

varaforseti, Miðflokkarnir, Finnlandi

Erling Bonnesen

Miðflokkarnir, Danmörku

Niels Sindal

Jafnaðarmannaflokkarnir, Danmörku

Lyly Rajala

Hægri flokkarnir, Finnlandi

Árni Páll Árnason

Jafnaðarmannaflokkarnir, Íslandi

Berit Brørby

Jafnaðarmannaflokkarnir, Noregi

Dagfinn Høybråten

Miðflokkarnir, Noregi

Inge Lønning

Hægri flokkarnir, Noregi

Rolf Reikvam

Hægri flokkarnir, Noregi

Sinikka Bohlin

Jafnaðarmannaflokkarnir, Svíþjóð

Johan Linander

Miðflokkarnir, Svíþjóð

Kent Olsson

Hægri flokkarnir, Svíþjóð

norden

Norræna ráðherranefndin
Norðurlandaráð

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org